La cultura com a eina per a l'emancipació

JOÃO FRANÇA, RECTOR DE LA UPEC

Coincidint amb el bicentenari del naixement de Josep Anselm Clavé, des de la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya (UPEC) hem volgut reivindicar la seva figura a través del treball de Raül Aguilar Cestero que teniu entre les mans. La memòria, per a la UPEC, és un element fonamental per treballar en la construcció del present i el futur que volem; quan venen moments difícils per a les persones que creiem en els valors de la llibertat, la igualtat i la fraternitat, convé mirar enrere i veure d'on venim i què han fet les qui ens han precedit.

La de Clavé no és una figura desconeguda a Catalunya, però sí que trobàvem necessari reivindicar la seva figura sencera. Si bé se'l recorda sovint com a fundador

del moviment coral a Catalunya, gairebé mai se'l recorda com un home d'esquerres, compromès amb els valors republicans, i militant en el benestar i l'organització col·lectiva de les classes populars.

De Clavé s'ha dit sovint, com recorda Raül Aguilar, que els seus cors obrers van treure els treballadors de les tavernes i van contribuir a la pau social. Com veureu en el text, les tavernes eren el lloc de trobada dels treballadors i de les incipients organitzacions obreres, i van ser molt importants en la seva trajectòria. L'objectiu d'aquest artista revolucionari no era promoure la cultura per allunyar els obrers dels seus suposats vicis, sinó fer servir la cultura com una eina per a l'emancipació de la classe treballadora. Va reivindicar la cultura popular i va apostar per desenvolupar el seu art en català, contra les tendències del seu temps. I va obrir espais on la burgesia es va veure obligada a tolerar centenars de persones de classes subalternes gaudint del seu temps lliure i compartint una pràctica artística. Espais de trobada i suport mutu que van tenir tant de reconeixement que la capacitat de les autoritats per reprimir-los es veia limitada. Tot i que les traves i prohibicions sovintejaven, no podien prohibir a la gent cantar i ballar.

Les societats corals no eren només espais per a la pràctica cultural, eren espais de socialització –sovint els únics a banda de la feina i la família– i de suport mutu, molt lligats també als ateneus obrers. La decisió de promoure aquests espais arreu del país representava també una aposta perquè hi hagués espais de trobada que, partint de

la cultura i els vincles entre iguals, permetien construir les bases per a una transformació profunda de la societat.

El bicentenari de Josep Anselm Clavé coincideix amb els 20 anys de la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya, que al llarg d'aquestes dues dècades ha volgut fer també una modesta aportació en aquest sentit. És una adaptació contemporània d'un lema de Clavé el que presideix els debats de les jornades que fem cada estiu: «Instruïu-vos i sereu lliures, associeu-vos i sereu forts, estimeu-vos i sereu feliços». Portem vint anys construint una universitat popular que volem que estigui a l'abast de tothom, guiats i guiades per aquests principis.

200 anys després de Clavé, hem guanyat molt en drets i en llibertats, però també hi ha molt per fer, i podem aprendre de la seva experiència. Celebrem la iniciativa del rector emèrit Jordi Serrano per recuperar la seva biografia. En una societat on l'individualisme i la fragmentació tenen una força creixent, podem aprendre molt de l'aposta per crear petits espais compartits com feia Clavé, de trobada entre la gent, entre iguals, des de baix, contra el poder que ens vol aïllats i aïllades.

Quan pensem en els moviments i lluites socials contemporànies, i en quan és que tenen capacitat de mobilitzar persones i canviar coses, veiem que les emocions hi juguen un paper fonamental. D'una banda, per com ens impulsen a voler canviar allò que ens fa bullir la sang però, de l'altra, perquè és en el plaer de fer coses junts i juntes on trobem la força i la capacitat per seguir transformant. Potser serà alçant les veus per cantar i sentir com sonen millor quan sonen juntes, ballant en uns altres Jardins d'Euterpe, o

potser serà experimentant altres possibilitats que encara no imaginem, però segur que conèixer la història de Josep Anselm Clavé ens ajuda a caminar cap a un futur més lliure, més igualitari i més fratern.